

BARBARA STRZAŁKOWSKA, WARSZAWA

**SEMINARIO DI AGGIORNAMENTO PER DOCENTI E STUDIOSI
DI SACRA SCRITTURA: „LA LETTERATURA SAPIENZIALE”,
PAPIESKI INSTYTUT BIBLIJNY, RZYM, 25-29 STYCZNIA 2016**

W dniach 25-29 stycznia 2016 r. w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie (Pontificio Istituto Biblico, Roma) odbyło się sympozjum z cyklu *Seminario di aggiornamento per docenti e studiosi di Sacra Scrittura*, w tym roku poświęcone biblijnej literaturze mądrościowej (*La letteratura sapienziale*). To już piąte tygodniowe spotkanie naukowe tego typu organizowane pod koniec stycznia w Papieskim Instytucie Biblijnym. Poprzednie spotkania podejmowały następujące tematy biblijne: literatura prorocka, ze szczególnym uwzględnieniem Izajasza i Jeremiasza (*Il profetismo: con un'attenzione specifica a Isaia e Geremia; 23-27 I 2012*); literatura Janowa: Ewangelia, listy i Apokalipsa (*La letteratura giovannea: Vangelo, Lettere e Apocalisse; 21-25 I 2013*); Pięcioksiąg (*Il Pentateuco; 20-24 I 2014*); Ewangelie synoptyczne: Marek i Mateusz (*I Vangeli sinottici: Marco e Matteo; 26-30 I 2015*). Pierwsze i kolejne spotkania z tego cyklu zorganizowano głównie z inicjatywy absolwentów PIB, zaś celem dorocznych sympozjów dla biblistów z całego świata, uczących Pisma Świętego na Wydziałach Teologicznych oraz w różnego typu instytucjach akademickich, jest aktualizacja wiedzy z zakresu omawianej tematyki – co roku innej – wymiana doświadczeń badawczych oraz dydaktycznych i dyskusja w gronie kompetentnych osób zajmujących się daną problematyką.

W tym roku w sympozjum uczestniczyło ponad stu badaczy Biblii z prawie 30 krajów: od Stanów Zjednoczonych przez kraje Dalekiego Wschodu (np. Chiny, Filipiny) i Ameryki Południowej (m.in. Brazylia, Argentyna, Chile), przez Bliski Wschód (Liban, Syria), kraje afrykańskie (np. Kenia, Zimbabwe, Nigeria), po wiele krajów europejskich (najliczniej reprezentowanych przez Włochów, ale obecni byli także bibliści z Wielkiej Brytanii, Niemiec, Francji, Słowacji, Ukrainy, Chorwacji, Słowenii, Portugalii, Hiszpanii i Malty). Z Polski obecnych było kilku uczonych zajmujących się badaniem Pisma Świętego (m.in. z ośrodków naukowych w Szczecinie, Wrocławiu, Toruniu i Warszawie). Językiem sympozjum był głównie

SPRAWOZDANIA

włoski, choć niektóre warsztaty odbywały się także w języku angielskim, a dyskusje we wszystkich tzw. językach kongresowych. Przedmiotem zainteresowania była biblijna literatura mądrościowa: każdego dnia sympozjum podejmowano inny temat i inną księgę z tzw. Pięcioksięgu mądrościowego Starego Testamentu, na który składają się księgi: Przysłów, Hioba, Koheleta, Mądrości, Syracydesa. Sympozjum odbywało się od poniedziałku do piątku, codziennie według schematu: rano dwie sesje wykładowe, popołudniu dwie sesje warsztatowe, do których uczestnicy podzieleni byli zawsze na cztery grupy (po ok. 25-30 osób).

Do grona prelegentów zaproszono wybitnych specjalistów od tematyki ksiąg mądrościowych z całego świata: główne wykłady przedpołudniowe wygłosili kolejno: o. prof. Maurice G i l b e r t SJ, prof. Ludger S c h w i e n h o r s t - S c h ö n b e r g e r, prof. Núria C a l d u c h - B e n a g e s, ks. prof. Luca M a z z i n g h i (prowadzący zarazem wszystkie sesje poranne) oraz prof. Paolo X e l l a i prof. Cristina T e r m i n i; zaś warsztaty popołudniowe (według kolejności dni) prowadzili: prof. L. M a z z i n g h i, prof. D. A n h N h u e N g u y e n, prof. S. P i n t o, prof. E. R. R u i z, prof. N. C a l d u c h - B e n a g e s, prof. M. G i l b e r t, prof. B. P i n ç o n, prof. L. S c h w i e n h o r s t - S c h ö n b e r g e r, prof. H. E n g e l, prof. M. K o l a r c i k, prof. M. M i l a n i, prof. M. C. P a l m i s a n o.

Pierwszego dnia podjęty został szeroki temat literatury mądrościowej – co rozumie się pod tym pojęciem i czy w ogóle można mówić o istnieniu takiej grupy pism, czy raczej należy traktować każdą księgę osobno. Prowadzący wykład, o. prof. Maurice G i l b e r t, zastanawiał się, jakie są kryteria rozpoznania tekstu mądrościowego w Biblii, ukazując zarazem aktualną problematykę badawczą związaną z poszczególnymi księgami mądrościowymi. Sesje popołudniowe tego dnia poświęcone były Księgom: Przysłów (2 warsztaty), Koheleta i Mądrości (na poszczególnych warsztatach omawiano i dyskutowano wybrane ich fragmenty).

Drugiego dnia prof. Ludger S c h w i e n h o r s t - S c h ö n b e r g e r oba poranne wykłady poświęcił Księdze Koheleta, podejmując temat aktualnego stanu badań nad tą księgą, a także temu, w jaki sposób powinno się ją czytać i interpretować. Sesje warsztatowe dotyczyły Ksiąg: Koheleta (2 warsztaty), Przysłów, a także Syracydesa.

Dzień trzeci poświęcony był w całości literaturze okołobiblijnej i możliwym wpływom, jakie wywierała mądrość Bliskiego Wschodu (np. egipska, mezopotamska czy kananejska), ale także hellenistyczna, na Biblię. Wykłady prowadziło dwoje specjalistów od literatury i historii Bliskiego

SPRAWOZDANIA

Wschodu z Uniwersytetu La Sapienza w Rzymie (prof. Paolo X e l l a i i prof. Cristina T e r m i n i). Tego dnia nie było sesji popołudniowej.

Czwartego dnia podjęto temat Księgi Syracydesa, a sesję prowadziła wybitna specjalistka od tej tematyki: prof. N ú r i a C a l d u c h - B e n a g e s . Poświęciła wiele miejsca złożonej tematyce związanej zwłaszcza z tekstem księgi, ale także jej teologią (w różnych wersjach językowych księgi); ukazywała aktualną problematykę badawczą, najnowsze odkrycia manuskryptów. Sesje popołudniowe poświęcone były również Księdze Syracha (2 warsztaty), a także Księdze Mądrości (2 warsztaty, z których jeden prowadził obecny rektor Papieskiego Instytutu Biblijnego, prof. Michael K o l a r c i k , sprawujący tę funkcję od 2014 r.).

Ostatniego, piątego, dnia sympozjum w czasie sesji porannej ks. prof. Luca M a z z i n g h i podjął temat Księgi Mądrości, poświęcając wiele miejsca najnowszej problematyce badawczej związanej z tą księgą. Tego dnia, w miejsce popołudniowej sesji warsztatowej, odbyła się sesja zamykająca całość dorocznego spotkania, w formie debaty, w której uczestniczyli: prof. L. Mazzinghi, prof. M. Gilbert, prof. N. Calduch-Benages, prof. E.R. Ruiz, prof. L. Almendra. Podjęto w niej tematykę związaną z dydaktyką: mówiono o obecności ksiąg mądrościowych w cyklu studiów teologicznych, zwracając uwagę na wiele wątków z nauczania ksiąg mądrościowych w Uniwersytetach, instytucjach akademickich oraz seminariach duchownych.

Program sympozjum był bogaty. Wykłady, prelekcje, warsztaty i dyskusje miały wysoki poziom merytoryczny. Mówiono o sprawach znanych, ale i zupełnie nowych, czasem stawiając pytania, które potem na długo pozostawały w uczestnikach dorocznego spotkania, stanowiąc inspirację do dalszej pracy. Zwrócono uwagę, że najmniej miejsca poświęcono jednej z najważniejszych ksiąg mądrościowych: Księdze Hioba, której treść i interpretacja wracały jednak niemal w każdej dyskusji nad pozostałymi księgami i nad całością literatury sapiencjalnej. Wszyscy dzielili się najnowszymi wynikami swoich badań oraz brali udział w inspirujących dyskusjach. Sympozjum stało się także okazją do licznych spotkań nieformalnych, które stanowiły równie ważną część kongresu, dającą możliwość wymiany myśli i życzliwości.

Warto nadmienić, że tegoroczne *seminario di aggiornamento* odbywało się w kontekście niedawno otwartego przez papieża Franciszka (8 grudnia 2015) Jubileuszowego Roku Miłosierdzia. Wielu uczestników wykorzystało

SPRAWOZDANIA

okazję uczestnictwa w sympozjum do szczególnej modlitwy oraz przejścia przez otwarte Drzwi Święte w najważniejszych Bazylikach Rzymu.

Kolejne sympozjum z tego cyklu odbędzie się w styczniu 2017 r. Uczestnicy tegorocznego sympozjum wypełniali ankietę, w której wypowiedzieli się, jaka tematyka jest dla nich interesująca w przyszłości. Od wyników ankiety zależy wybór tematu kolejnego spotkania.

Barbara Strzałkowska, Warszawa